

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนตำบลเสริมซ้าย อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของการดำเนินงานวิจัยไว้ดังนี้

สถานที่วิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาในเขตพื้นที่ตำบลเสริมซ้าย อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 หมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีป่าชุมชนได้แก่ หมู่ 1 บ้านแม่ต้า หมู่ 2 บ้านสบแม่ท่า หมู่ 3 บ้านนาจะลา และหมู่ 9 บ้านดงหนองจอก จำนวนตัวอย่างที่ใช้ศึกษาทั้งหมด 280 ครัวเรือน

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ตำบลเสริมซ้าย อำเภอสว่าง จังหวัดลำปาง จำนวนทั้งหมด 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านแม่ต้า หมู่ 2 บ้านสบแม่ท่า หมู่ 3 บ้านนาจะลา และหมู่ 9 บ้านดงหนองจอก จำนวนประชากรทั้งหมด 4 หมู่บ้าน 938 ครัวเรือน

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้การสุ่มอย่างง่ายแบบเป็นสัดส่วนกับประชากร (simple random sampling) โดยหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับครัวเรือน โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดให้มีการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนประชาชน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีคำนวณเพื่อหาขนาดของกลุ่มประชากรตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งหมด 938 ครัวเรือน จากสูตรของ Yamane (1973: 725 อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2544: 68) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าสูตรได้

$$N = \text{ขนาดของประชากรทั้งหมด}$$

$$e = \text{ค่าคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = 938$$

$$e = 0.05$$

$$n = \frac{938}{1 + 938 (0.05)^2}$$

$$= \frac{938}{1 + 938 (0.0025)}$$

$$= 280$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 280 คริวเรือน

ขั้นที่ 2 คำนวณขนาดตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านแบบเป็นสัดส่วนกับประชากร ด้วยการจับสลากบ้านเลขที่แต่ละหมู่บ้าน เนื่องจากประชากรในแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนไม่เท่ากันจึงจำเป็นต้องหาสัดส่วนของขนาดตัวอย่าง โดยขนาดของตัวอย่างจะเป็นสัดส่วนกับประชากรทั้งหมดตามสมการ (กัลยา วานิชบัญชา, 2548: 19) ดังนี้

$$n_i = \frac{N_i n}{N}$$

โดยที่

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง}$$

$$N = \text{ขนาดของครัวเรือนทั้งหมด}$$

$$N_i = \text{ขนาดของครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน}$$

$$n_i = \text{ขนาดของตัวอย่างที่จะทำการสุ่มแต่ละหมู่บ้าน}$$

จากการคำนวณหาสัดส่วนของประชากรในหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน 280 ครัวเรือน จะได้ขนาดของตัวอย่างในแต่ละกลุ่มประชากรดังนี้

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน) ในแต่ละหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่างประชากร ที่จะใช้ทำการสุ่มตัวอย่าง

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (ครัวเรือน)	จำนวนตัวอย่าง (ครัวเรือน)
หมู่ 1 แม่คำ	195	58
หมู่ 2 สบแม่ท่า	180	54
หมู่ 3 นาจะลา	368	110
หมู่ 9 ดงหนองจอก	195	58
รวม	938	280

เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลจะทำการศึกษาจากประชาชนผู้เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุดในครัวเรือนนั้นๆ ครัวเรือนละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือการใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีทั้งคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามคุณลักษณะข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และสถานภาพสมรส

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน อาชีพ และการถือครองที่ดิน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามด้านสังคม ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามด้านปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร ประสิทธิภาพมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน และความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน

ตอนที่ 5 เป็นข้อความด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

ตัวแปรและการวัด

ตอนที่ 1

1. เพศ คือ เพศของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในกลุ่มประชาชน ได้แก่ เพศชาย และ เพศหญิง
2. 'อายุ' คือ จำนวนปีเต็มของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
3. การศึกษา คือ ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับ วัดเป็นจำนวนปีที่ศึกษา เช่น ป. 6 หมายถึง 6 ปี ม.3 หมายถึง 9 ปี เป็นต้น
4. สถานภาพสมรส คือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ โสด สมรส หรืออยู่ด้วยกัน หย่าหรือแยกกันอยู่ และหม้าย

ตอนที่ 2

1. รายได้ของครัวเรือน คือ รายได้เฉลี่ยรวมต่อเดือนทั้งหมดของสมาชิกในครัวเรือน
2. อาชีพ คือ การทำงานที่ได้รับผลตอบแทนเป็นตัวเงิน และใช้เวลาการทำงานมากกว่าการทำงานที่ได้รับผลตอบแทนที่น้อยกว่าลงไป ได้แก่ เกษตรกรรม ค้าขายหรืออาชีพส่วนตัว ราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รับจ้าง และอื่นๆ
3. การถือครองที่ดิน คือ จำนวนที่ดินที่เป็นเจ้าของ ของครัวเรือนนั้นรวมที่ดินที่เป็นของตัวเอง และเช่าผู้อื่น วัดเป็นจำนวนไร่

ตอนที่ 3

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน คือ จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันทั้งหมดไม่ว่าจะมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านนั้นหรือไม่ก็ตาม
2. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน คือ จำนวนปีที่อาศัยอยู่ในตำบลนั้นๆ
3. การเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน คือ การสมัครเป็นสมาชิกในองค์กรชุมชนใดๆ ก็ตามวัดเป็นจำนวนองค์กรที่เป็นสมาชิก

ตอนที่ 4

1. การได้รับการฝึกอบรม คือ การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ จากหน่วยงานใดๆ ก็ตาม วัดเป็นจำนวนครั้ง
2. การได้รับข้อมูลข่าวสาร คือ ความบ่อยครั้งของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ วัดเป็นจำนวนครั้งรวมในการได้รับข้อมูลข่าวสาร เฉลี่ยต่อเดือน จาก 7 แหล่งได้แก่
 - 2.1 โทรทัศน์
 - 2.2 วิทยู
 - 2.3 หนังสือพิมพ์
 - 2.4 หอกระจายข่าว
 - 2.5 เจ้าหน้าที่ ภาครัฐและเอกชน
 - 2.6 วารสาร นิตยสาร เอกสารต่างๆ
 - 2.7 อื่นๆ
3. ประสบการณ์มีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน คือ จำนวนครั้งในการมีส่วนร่วมในการป่าชุมชนเฉลี่ยต่อปี
4. ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน คือ วัดจากคะแนนการทำแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนจำนวน 15 ข้อ
5. การได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชน คือ วิธีการใช้ และลักษณะการใช้ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 5

เป็นข้อคำถามด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลเสริมซ้าย ในการจัดการป่าชุมชนวัดเป็นจำนวนครั้งต่อปี

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือในนามมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถึงองค์การบริหารส่วนตำบล เสริมซ้าย อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ที่รับผิดชอบพื้นที่ที่เก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมซ้าย จังหวัดลำปาง
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบตามจำนวนที่ต้องการ
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุป และรายงานผลการวิจัย

การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) เพื่อหาความสอดคล้องของเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอคณาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และลักษณะการใช้ภาษา แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง

2. การตรวจสอบความยากง่าย (difficulty) ในข้อทดสอบ โดยใช้สูตรดังนี้ (พิสนุ ฟองศรี, 2552: 169)

สูตร

$$P = \frac{H+L}{N/2}$$

โดยที่ P = ค่าความยากง่าย
 H = จำนวนคนที่ตอบข้อทดสอบนั้นถูกในกลุ่มคนเก่ง
 L = จำนวนคนที่ตอบข้อทดสอบข้อนั้นถูกในกลุ่มคนไม่เก่ง
 N/2 = จำนวนคนทั้ง 2 กลุ่มรวมกัน

คนเก่ง หมายถึงคนที่ทำคะแนนได้ลำดับที่ 1 ถึงที่ 7 (25% แรกของ 30 คน)

คนไม่เก่ง หมายถึงคนที่ทำคะแนนได้ลำดับที่ 24 ถึงที่ 30 (25% หลังของ 30 คน)

ค่าความยากง่ายหรือค่า P จะมีค่าระหว่าง 0.00 ถึง 1.00 ซึ่งค่า P โดยแต่ละช่วงมี

ความหมายดังนี้

ค่า P ที่มีค่าเข้าใกล้ 0.00	หมายถึง	ข้อสอบยาก
ค่า P ที่มีค่าเข้าใกล้ 1.00	หมายถึง	ข้อสอบง่าย
ค่า P ที่มีค่าระหว่าง 0.40-0.60	หมายถึง	ข้อสอบมีความยาก-ง่ายระดับปานกลาง เป็นข้อสอบที่ดีมาก

ผลจากการตรวจสอบความยากง่ายในแบบทดสอบความรู้ อยู่ระหว่าง 0.43 - 0.79

หมายความว่า เป็นแบบทดสอบที่มีความยากง่ายปานกลาง

3. การตรวจสอบอำนาจการจำแนก (discrimination) โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้ (พิสนุ ฟองศรี, 2552: 171)

สูตร

$$r = \frac{H-L}{n1}$$

โดยที่ r	=	ค่าอำนาจการจำแนก
H	=	จำนวนคนที่ตอบข้อทดสอบข้อนั้นถูกในกลุ่มคนเก่ง
L	=	จำนวนคนที่ตอบข้อทดสอบข้อนั้นถูกในกลุ่มคนไม่เก่ง
n1	=	จำนวนคนในกลุ่มคนเก่งหรือในกลุ่มคนไม่เก่ง

ค่าอำนาจจำแนกเป็นได้ทั้งค่าที่เป็นบวกและติดลบ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายดังต่อไปนี้

0.60 - 1.00	หมายถึง	ดีมาก
0.40 - 0.59	หมายถึง	ดี
0.20 - 0.39	หมายถึง	พอใช้
0.10 - 0.19	หมายถึง	ต่ำ ต้องปรับปรุง
0.00-0.09	หมายถึง	ต่ำมาก ต้องปรับปรุง
- 1.00-0.01	หมายถึง	ติดลบ ต้องปรับปรุง

ผลการตรวจสอบอำนาจการจำแนกในแบบทดสอบความรู้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.43-0.57 หมายความว่า เป็นแบบทดสอบที่สามารถจำแนกได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และตรวจสอบความถูกต้องแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน อาชีพ การถือครองที่ดิน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชนทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับการฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนและการได้รับประโยชน์จากทรัพยากรป่าชุมชน จะทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับประโยชน์ และการประเมินผล วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด
4. การทดสอบสมมติฐานโดยการหาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครอบครัว จำนวนพื้นที่ถือครองการเป็นคนพื้นที่ การเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน การได้รับการฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์การมีส่วนร่วม และความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน กับการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลเสริมชัยในการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน วิเคราะห์ด้วย การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษานี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 9 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2553 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2554